

Opgave Waterveiligheid

Portefeuillehouder(s):	Frank Jorna
Organisatie:	Opgave Waterveiligheid

Beleidsvelden

- onderhoud waterkeringen
- inrichting en onderhoud vaarwegen en havens
- monitoring & beoordeling
- planvorming & versterking

Waar zijn we van

Zorgen dat dijken, duinen en sluzen langs de Noordzee, de Waddenzee en het IJsselmeer ons nu én in de toekomst beschermen tegen overstromingen. Dat is door de recente klimaatscenario's meer dan relevant. Daarnaast beschermen we ook gebieden, steden en polders beter tegen wateroverlast door keringen in onze boezem op orde te brengen en te houden. Ook hier zijn klimaateffecten als perioden van droogte en extreme neerslag relevant.

We beheren, inspecteren en onderhouden onze keringen in een jaarlijks terugkerende cyclus. Dat is onderdeel van de wettelijke zorgplicht. Daar waar onze dijken en keringen structureel niet voldoen aan de veiligheidseisen, versterken we deze.

Onze zeedijken – onze primaire keringen – maken onderdeel uit van het landelijke systeem en hebben een horizon van 2050. De oevers, kaden en regionale keringen in onze boezem moeten - als onderdeel van provinciale afspraken - voor 2027 op orde zijn.

We kijken hierbij altijd integraal naar onze dijken en keringen. Dat betreft landschap, flora en fauna, de economische belangen van onder meer landbouw en de leefbaarheid. Onze dijken en duinen hebben ook een publieke gebruiksfunctie. Dat betekent dat we naast het bewaken van de technische waterkerende functie, soms ook moeten meedenken met maatschappelijke initiatieven.

Trends en ontwikkelingen

De klimatologische veranderingen blijven voor ons belangrijk in 2024, waarbij de stijgende zeespiegel de druk op onze dijken vergroot. Maar ook de perioden van grote droogte heeft impact op keringen. De verschuiving naar meer duurzame landbouwpraktijken en ruimtelijke ontwikkeling in de provincie heeft gevolgen. We moeten blijven anticiperen op nieuwe technologische ontwikkelingen en innovaties in dijkbewaking en -versterking om onze keringen robuust en effectief te houden. Tot slot blijft maatschappelijke betrokkenheid en bewustwording van belang bij het behouden van draagvlak voor onze keringen zowel voor ons beheer alsook de versterkingen.

Doelenboom

Wat willen we bereiken?

Beheer en onderhoud: Zorgplicht op orde

We hebben de wettelijke plicht om goed voor onze keringen te zorgen. Dat moeten we systematisch en navolgbaar doen. Dat willen we zelf, en worden hierop getoetst door de Inspectie Leefomgeving en Transport van het Rijk voor de primaire keringen en door de provincies Fryslân en Groningen voor de regionale keringen. Het stormseizoen is de periode waarin hoogwater kan voorkomen en is vastgesteld tussen 1 oktober en 1 april. Het is van belang dat we klaar zijn voor hoog water.

Overdracht van eigendom en areaal

Binnen Nederland wordt gezocht naar een optimale verdeling van watertaken. Zo is in het bestuursakkoord Water uit 2011 afgesproken dat primaire keringen in beheer komen bij die partij die het achterliggende gebied beschermd. Voor ons waterschap gaat het om de overdracht van de kering (dijk en duin) op Vlieland, de zandige kering Terschelling en de duinwaterkering Ameland van Rijkswaterstaat aan ons.

In Fryslân zijn afspraken gemaakt over het beheer van oevers in vaarwegen (nautisch perspectief). Vanuit het lopende proces toedeling oevers vaarwegen dat eind 2023 wordt afgerond, worden wij expliciet beheerder van een areaal oeverconstructies langs vaarwegen en kanalen met een vaarwegfunctie.

Wat gaan we daar voor doen?

Rapportage zorgplicht

We stellen een jaarlijkse rapportage zorgplicht op. In deze rapportage doen we verslag van de staat van de keringen is, waar de risico's zitten en welke acties we uit hebben staan. Hiervoor is landelijk een dashboard ontwikkeld. Hier sluiten we op aan.

Memo 'Klaar voor stormseizoen'

Dit memo informeert het bestuur over de bevindingen van de najaarsinspectie; zijn gebreken hersteld, is de sluiting van kunstwerken getest, zijn bestrijdingsplannen op orde, enzovoort.

Uitwerking overdracht zandige keringen

In 2021 is opnieuw gestart met overdracht van de zogenaamde zandige keringen tussen Rijkswaterstaat en het waterschap. We werken de overdracht van de keringen in 2024 in detail uit. De kaders van het bestuursakkoord Water brengen met zich mee dat het we niet alle kosten vergoed krijgen. Dat maakt dat we zeer kritisch zullen zijn. Een voorstel voor deze overeenkomst wordt in 2025 aan ons algemeen bestuur en Rijkswaterstaat voorgelegd.

Toedeling oevers vaarwegen langs regionale waterkeringen

Oeverconstructies zijn vaak onderdeel van de waterkering of zijn functioneel aan het vaarprofiel dat ook van belang is voor de water aan- en afvoer. We passen het beheerregister aan en maken het daarbij inzichtelijk welke oeverconstructies onderdeel uitmaken van de water aan- en afvoer of van een regionale waterkering. In 2024 maken we een detailuitwerking van de overdracht zandige keringen en implementeren we de toedeling oevers vaarwegen.

Wat willen we bereiken?

Beoordeling waterveiligheid van onze dijken en keringen uitgevoerd

We willen op de hoogte zijn van de conditie waarin onze dijken en keringen verkeren. De Omgevingswet vereist van ons dat we continu inzicht in de overstromingsrisico's van de primaire waterkeringen hebben. Als beheerder beoordelen we daarom of onze primaire waterkeringen voldoen aan de wettelijke veiligheidsnormen. Elke 12 jaar moeten we een beoordeling uit hebben gevoerd. We houden rekening met de klimaatmodellen die het Rijk/KNMI maken. In 2023 is de tweede beoordelingscyclus gestart, die loopt tot 2035.

Daarnaast verplicht de provinciale waterverordening om elke zes jaar een beoordeling uit te voeren van hoogte en stabiliteit van de regionale keringen. De huidige beoordelingsronde is in 2020 gestart. Het onderdeel hoogtetoets hebben we in 2023 afgerond. De stabiliteitstoets en veiligheidsrapportage van de derde beoordelingsronde zijn eind 2023 klaar.

Wat gaan we daar voor doen?

Vervolgronde beoordeling primaire keringen

De aanpak en planning voor de actualisatie van de beoordeling van de Friese dijktrajecten (primaire waterkeringen) stellen we in 2024 op basis van de resultaten van de beoordeling en het nieuwe instrumentarium. Voor de aanpak is duidelijkheid nodig over de spelregels (beoordelingsinstrumentarium) die door het Rijk moeten worden afgegeven.

We richten ons de eerste jaren op de primaire waterkeringen die in de afgelopen ronde een voorlopig oordeel hebben gekregen. Inmiddels zijn we begonnen met de beoordeling van de IJsselmeerkering tussen Stavoren en Kornwerderzand.

Rapportage beoordelingen regionale keringen

In 2024 ronden we de beoordelingen op hoogte en stabiliteit van alle regionale keringen af. Op grond van deze beoordelingen onderzoeken we de omvang en aard van de werkzaamheden voor de periode na 2027. Tot die tijd voeren we het huidige afgesproken herstelprogramma uit.

We onderzoeken daarnaast of we de voorgeschreven beoordelingscyclus (iedere zes jaar) kunnen aanpassen naar een continue - of risico gestuurde beoordeling. Dat doen we in overleg met de provincies.

Wat willen we bereiken?

Versterken primaire keringen via het Hoogwaterbeschermingsprogramma

In 2050 moeten alle primaire waterkeringen in heel Nederland voldoen aan de nieuwe veiligheidsnormen. Om dit te bereiken werken alle waterschappen en Rijkswaterstaat samen in het landelijke 'Hoogwaterbeschermingsprogramma' (HWBP). In heel Nederland gaat het om 1.500 kilometer aan dijken en 500 sluizen en gemalen. Voor ons waterschap gaat het om 181,5 kilometer dijk.

Programma dijkversterking Wetterskip Fryslân

In lijn met onze eigen ambities en die van het HWBP organiseren wij onze dijkversterkingen programmatisch, integraal en gebiedsgericht. In nauwe samenwerking met onze gebiedspartners en zoveel mogelijk optredend als één overheid, werken we aan het verenigen van meerdere opgaven zoals het PAGW en het FPLG. En we werken mee aan innovaties die ons helpen zaken slimmer en doelmatiger uit te kunnen voeren. We werken gedegen en gedragen ontwerpen uit, waarbij opgaven en initiatieven in het gebied waar mogelijk worden meegenomen.

We maken ons hierbij hard voor:

- een beheerste en zakelijke aanpak om zo risico's te verkleinen
- het versterken van de samenwerking met onze partners en het samen optrekken om meerdere maatschappelijke opgaven te realiseren
- het aanboren van aanvullende, externe financieringsbronnen
- relevante innovaties, creatieve en ook duurzame en circulaire oplossingen

Innoveren

Voor de lange termijn (honderd jaar vooruit) is het belangrijk dat we ons voorbereiden op het verder stijgen van de zeespiegel. De ruimtelijke impact hiervan op onze kust en onze ruimtelijke landschap moeten we onderzoeken. In technische zin zijn er ook innovaties die we mogelijk kunnen gebruiken om slimmer en doelmatiger te werken.

Wat gaan we daar voor doen?

Werkwijze besluitmomenten bestuur voor dijkversterkingen

Het algemeen bestuur besluit over de inhoudelijke uitwerking van de plannen en stelt kredieten beschikbaar. In 2024 werken we samen met het algemeen en dagelijks bestuur uit wanneer het bestuur betrokken wordt bij het ontwerpproces en mijlpalen van de dijkversterkingsprojecten. Zo komen we tot een passende, getrapte besluitvorming.

Circulair grondgebruik: een praktische uitwerking voor toepassing gebiedseigen grond

Om voldoende klei te hebben voor de dijkversterkingen, onderzoeken we beschikbare grondstoffen binnen de regio. Ook kijken we of we dat alvast kunnen kopen en in beheer kunnen nemen.

Planuitwerking Koehool - Zwarte Haan

Vanaf 2022 tot en met 2025 wordt gewerkt aan de uitwerking van het voorkeursalternatief (VKA); het ontwerp wordt uitgewerkt, gedetailleerd en klaar gemaakt voor de realisatiefase. Het project Koehool-Lauwersmeer is opgedeeld in drie deelprojecten, waarin gewerkt wordt aan gedragen en gedegen plannen.

Planuitwerking Zwarte Haan - Wierum

Vanaf 2022 tot en met 2025 wordt gewerkt aan de uitwerking van het voorkeursalternatief (VKA); het ontwerp wordt uitgewerkt, gedetailleerd en klaar gemaakt voor de realisatiefase. Het project Koehool-Lauwersmeer is opgedeeld in drie deelprojecten, waarin gewerkt wordt aan gedragen en gedegen plannen.

Planuitwerking Wierum - Paesens-Moddergat

Vanaf 2022 tot en met 2025 wordt gewerkt aan de uitwerking van het voorkeursalternatief (VKA); het ontwerp wordt uitgewerkt, gedetailleerd en klaar gemaakt voor de realisatiefase. Het project Koehool-Lauwersmeer is opgedeeld in drie deelprojecten, waarin gewerkt wordt aan gedragen en gedegen plannen.

Verkenning dijk- en duinversterking Schiermonnikoog

We gaan de primaire waterkering van Schiermonnikoog versterken. Dit betreft delen van de Waddenzeedijk en het duingebied. In 2022 is gestart met de verkenningsfase. Afronding van deze fase is in 2024 met een nota VKA en de voorkeursbeslissing.

Wat willen we bereiken?

Herstelprogramma regionale keringen

Met het herstelprogramma regionale waterkeringen zorgen we dat deze voldoen aan de door de provincie gestelde norm. We hebben met de provincies Groningen en Fryslân afgesproken om tot 2027 in totaal 1.300 kilometer aan regionale keringen te verbeteren. Het huidige herstelprogramma is gebaseerd op de in 2014 en 2016 uitgevoerde tweede beoordeling van hoogte en stabiliteit. Op verschillende locaties zijn verbeteringen nodig. In totaal gaat het nog om circa 128 kilometer per 1 januari 2024. Bij de uitvoering van deze projecten bieden we waar mogelijk ruimte voor andere maatschappelijke voorzieningen (zoals natuur en recreatie).

Wat gaan we daar voor doen?

We verbeteren 35 kilometer aan regionale keringen

We continueren het herstellen van de regionale waterkering in meerdere projecten: rondom Leeuwarden en Sneek. In het zoekgebied Centraal (tussen Sneek, Drachten, Zoutkamp, Dokkum en Leeuwarden) starten we met het herstelprogramma. Dit draagt bij aan het complete areaal dat in 2027 gereed moet zijn.

Anticiperen op nieuwe ontwikkelingen en innovaties

We doen mee met een aantal relevante pilots en innovatietrajecten.

- het onderzoek waterkerende landschappen van de WUR: zo gebruiken we de kennis die landelijk opgedaan wordt in het kennisprogramma zeespiegelstijging. We zijn actief betrokken bij het Deltaprogramma zodat we tijdig de Deltastrategieën aanpassen aan deze kennis. We nemen deel aan innovaties: Livings Dikes, kwelderlandschappen, enzovoort
- KIA Living Dikes, Future Dikes, kwelder onderzoek: initiatieven die kennis opleveren om slim en doelmatig te werken, als het kan in de lopende projecten.

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel zijn de netto lasten voor de opgave Waterveiligheid opgenomen. Deze netto lasten zijn per beleidsproduct, zoals deze in de landelijke standaard indeling voor waterschappen is voorgeschreven.

Exploitatie

bedragen x € 1.000

Opgave	Oorspronkelijke begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Aanleg en onderhoud waterkeringen	26.690	28.363	29.325	30.033	30.916	32.309
Beheersinstrumenten waterkeringen	977	2.649	2.698	2.800	2.928	3.020
Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	100	87	89	92	96	98
Eigen plannen	191	316	526	344	304	310
Eindtotaal	27.958	31.415	32.638	33.269	34.244	35.737

Investerings

bedragen x € 1.000

	Verzamel besluit	2024	2025	2026	2027	2028
HWBP - Activeerbare bijdrage Landelijk Progr	A	5.700	5.300	5.300	6.100	6.400
HWBP KLM	B	2.500		25.000		
HWBP dijkverbetering Zurich-Koehool	B	300		800		7.000
Groot onderhoud primaire keringen	A	315	500	5.000	552	550
Progr. verbeterwerken reg. Keringen	A	8.299	8.299	8.299	8.299	8.299
Extra budget regionale keringen	A	950	950	950	950	950
Totaal		18.064	15.049	45.349	15.901	23.199

A = Voorstel tot vrijgave via verzamelbesluit bij begroting 2024; B = sepeeraat voorstel richting dagelijks en algemeen bestuur.